

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 33

nr. 3

november 2016

In dit nummer:

**Kleermakers
uit Duiven
Elisabeth en
Rieka Nijssen**

**In gesprek
met:
Henny
Thuss**

**Bruidje in de
Duivense
processie**

Museumparels

Toen en Nu

www.hkdgl.nl

Inhoudsopgave

In dit nummer:

	Inhoudsopgave	2
	Voorwoord	3
	Colofon	3
	Kleermakers uit Duiven: Elisabeth en Rieka Nijssen Een bijdrage van Marcel Pelgrom en Carla Nijssen.	4
	In memoriam Dick Jonker.	9
	In gesprek met: Henny Thuss uit 't Loo. Een bijdrage van Agnes van Beurden.	10
	Parels uit het Liemers Museum	15
	Bruidje in de Duivense processie. Een bijdrage van Ria Elshof..	16
	Zoekplaatje	18
	Jaarprogramma	19
	Toen en nu	20

Bij de voorpagina.

Voor dit nummer van de Driepas hebben we van één van onze werkgroepleden, Ria Elshof, een artikel mogen ontvangen over de processie in Duiven. Daarnaast ook een aantal fraaie foto's van de processie in Duiven waarop zij zelf geportretteerd staat. De foto op de voorkant is gemaakt op Rijksweg in Duiven (jaartal onbekend). Helemaal op de achtergrond is de toren van de Remigiuskerk zichtbaar. Op de voorgrond de karakteristieke bebouwing langs de Rijksweg die plaats gemaakt heeft voor de huidige bebouwing,

Heeft u ook soortgelijke foto's die tijdens activiteiten of het dagelijkse leven in Duiven, Groessen of Loo gemaakt zijn dan ontvangen wij hier heel graag een kopie van. Heeft u niet de mogelijkheid tot scannen o.i.d. dan bent u van harte welkom op woensdagavonden in de Ogtent zaal "bij Annie".

Beste Lezer,

In het vorige nummer vertelde ik u dat wij met de OGtent in gesprek waren voor wat meer ruimte. Dat is goed gelukt, echter met nog één wijziging. We zitten nu op woensdagavond "bij Annie". De tijden zijn niet veranderd.

Het verenigingsseizoen in onze gemeente is zoals gebruikelijk geopend met Duuve te gek. Het was een goede start van het seizoen met stralend weer. Duuve te gek is altijd weer goed voor leuke ontmoetingen en verhalen. Wij staan er als bestuur en werkgroepleden altijd met plezier.

Begin september hebben we op verzoek van wethouder Johannes Goossen met hem gesproken over onze vereniging, de activiteiten en de toekomst. Wij hebben aangegeven met veel zaken bezig te zijn, maar dat we ook dingen niet kunnen doen door een tekort aan vrijwilligers.

Ook spreken we met de gemeente mee over het nieuwe Remigiusplein. Op dit plein zal ruime aandacht gegeven worden aan de geschiedenis van Duiven, Groessen en Loo.

De monumentendag vond in de onze gemeente plaats op 8 oktober. Als vereniging hebben we meegesproken over de invulling. Daarnaast is informatie nagezocht en beeldmateriaal beschikbaar gesteld.

Helaas zijn twee werkgroepleden met ingang van dit seizoen gestopt. Dus hebt u tijd en bent u een beetje handig op de computer, kom eens langs op de woensdagavond. De koffie staat klaar.

Deze keer geen inleiding op de artikelen in deze Driepas, ga rustig lezen en laat u verrassen.

Veel plezier,
Piet Bus

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie a vier maal per jaar.

Losse nummers € 3,00.

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

Redactieadres:
redactie@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Redactie:
Vacant

Bestuur:
bestuur@hkdgl.nl

Voorzitter:
G.H. van Hunen (0316-52 73 66)

Secretaris:
secretariaat@hkdgl.nl
P. Bus

Penningmeester:
E. Scheeres
penningmeester@hkdgl.nl
IBAN: NL54RABO0315407484
BIC: RABONL2U

Public Relations:
G.H. van Hunen

Lid:
M. Hagenaar

Secretariaat:
secretariaat@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Internet:
www.hkdgl.nl

Oplage: 300 stuks

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost €14,00 per jaar; het partner- of gezinslidmaatschap € 5,20 extra per jaar. Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Zevenaar en Westervoort betalen € 3,50 als bijdrage in de verzend- en portokosten. Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar. Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

Kleermakers uit Duiven: Elisabeth en Rieka Nijsen

Het heeft de Nijsen familie nooit aan ondernemingszin ontbroken. Dat gold voor de kleermakers Willem, Jan en onze grootvader Frans, die we in de vorige afleveringen van de Driepas beschreven hebben. Ook hun zussen Elisabeth Maria Nijsen (1863-1939) en Hendrika Theodora Nijsen (1868-1950) waren actief als ondernemers in manufacturen.

Elisabeth en Hendrika groeiden op in het gezin van Arnoldus Nijsen en Everdina Beekman. Het gezin met tien kinderen woonde in een huis, dat bij de kruising van de Woerdstraat en de huidige Schoolstraat in Duiven stond.

Na het overlijden van Arnoldus in oktober 1879, namen Willem en Jan Nijsen (later gevolgd door Frans) de kleermakerszaak en alle schulden over. Het gezin Nijsen, moeder Everdina met haar tien kinderen, was in feite bankroet. De financiële perikelen kondigden zich al voor 1879 aan. Na de beurskrach van 1873 kwam de wereldeconomie in een langdurige depressie terecht. Bovendien bracht de import van goedkoop Amerikaans graan veel Nederlandse boeren aan de rand van de afgrond. En dat had zijn weerslag op alle andere economische activiteiten, zoals kleermaken.

Mogelijk waren de financiële problemen de reden dat in 1877 en 1878 drie Nijsen dochters naar dienstbetrekkingen vertrokken. De vijftienjarige Elisabeth Nijsen ging als dienstbode naar haar tante Maria Beekman in Doetinchem (een zuster van Elisabeth's moeder). Elisabeth kwam in april 1880 terug naar Duiven met misschien een goede raad van haar tante op zak. Maria Beekman was enkele jaren in Amsterdam winkeljuffrouw geweest, en dat leek Elisabeth wel wat.

In het begin van de 19e eeuw waren de winkels in de Nederlandse steden en dorpen, kleinschalige familiebedrijfjes. Rond 1830-1840 begon een revolutie in de winkelbranche. Duitse handelaren zoals Peek, Perry, Vroom, Cloppenburg en Sinkel vergrootten hun winkels tot oppervlakten van 10.000 m², bevolkt door grote aantallen winkelbedienden. Die winkels met prachtige etalages, veel spiegels en buitenlandse producten sloegen aan bij het publiek in de grote steden. De Duitse winkelleiding wilde beleefd, betrouwbaar en bekwaam personeel en daarom rekruteerde men graag katholieke meisjes uit de grensstreek, zoals de Liemers.

Op deze ansichtkaart uit circa 1900 van de Oude Gracht in Utrecht met de Bakkerbrug staat de winkel van Maseland aan de rechterkant. Tegenwoordig zit hier de HEMA.

Personeelsadvertentie van Maseland uit 1898, bron: krantenknipsels Delpher.nl.

In Utrecht had Albertus Maseland een vroegere filiaalhouder van de winkel van Sinkel, een kledingwinkel aan de Oude Gracht geopend van een aanzienlijke omvang. Naast het grote aanbod, werd de klant volgens het Utrechts Nieuwsblad uit die tijd verleid met “keurige gas-illuminaties, vetglazen en transparantversieringen”. Sommigen begonnen zelfs met “electrische booglampen” om hun winkel aantrekkelijk te maken. Elisabeth zag de modewereld wel zitten en vertrok in november 1882 naar Utrecht. De aanleg van de spoorwegen maakte dit mogelijk. Sinds 1856 verbond de Nederlandsche Rhijn Spoorweg (N.R.S.) Amsterdam met het Pruisische spoorwegennet via Utrecht, Arnhem, de Liemers en Emmerik. De trein van 6.08u uit Duiven arriveerde om 8.20u in Utrecht.

Zij ging werken in de winkel “A. Maseland” en woonde met nog 30 bedienden en een toezichthoudend echtpaar boven de winkel. De winkel van A. Maseland stond aan de Oudegracht 137 bij de Bakkerbrug, niet ver van de bekende “winkel van Sinkel”. Maseland verkocht kleding uit de jaren 1880-1890: naast handschoenen, overhemden en regenmantels allerlei kledingstukken die inmiddels uit de mode zijn (zie tabel).

Mof	Koker van bont of stof om de handen in te warmen
Collier	Halsband of halssnoer
Boezelaar	Schort
Front	Los stuk van linnen als borstbedekking
Jacquet	Jas met lange panden
Cape	Mantel zonder mouwen
Pelerine	Schoudermantel
Rotonde	Lange damesmantel zonder mouwen
Glacé	Glanzende stof, vaak voor handschoenen
Corset	Een verstevigd lijfje om het lichaam te corrigeren
Broderie	Borduurwerk

Hier heeft Elisabeth de eerste beginselen van de kledinghandel en het kledinghandwerk geleerd.

De bedienden bleven niet lang in een winkel. Zo’n baan bood mogelijkheid om wat geld te verdienen, maar vormde vooral een opleidingsschool om later een eigen zaak te beginnen. Ook Elisabeth vertrok in september 1884 naar Amsterdam. Zij werkte en woonde daar in de winkel van Johan Rudolf Hofhuis aan de Nieuwendijk 52 (een grote winkelstraat tussen het NS station en de Dam), niet ver van Magazijn Willem III waar haar toekomstige schoonzus Barta Staarink in dienst was.

Hofhuis importeerde Engelse en andere buitenlandse kleding en was een belangrijke kledingwinkel voor de hoofdstedelijke heren.

Daarna verhuisde Elisabeth in oktober 1890 uit Amsterdam naar de Delftse Hypolitusbuurt. Ze werkt als winkeljuffrouw in de winkel van Bernard Heinrich Revermann, een Duitse koopman in manufacturen, waar ze anderhalf jaar blijft.

De ondergeteekenden berichten aan ingezetenen van **Doetinchem** en **Omstreken**, dat zij zich van af heden ten huize van den heer J. HEIJER, Grutstraat, Doetinchem, een

MODEZAAK

geopend hebben en welke ruim voorzien is van **Dames- en Kinderhoeden**, tegen zeer billijke prijzen.
Hopende door een nette en prompte bediening het vertrouwen hunner begunstigers waardig te worden.

Onder minzame aanbeveling,
Gez. E. en M. NIJSEN.

DOETINCHEM, Maart 1892.

N.B. Tevens houden bovenstaanden zich beleeft aanbevolen tot het vervaardigen en leveren van **DAMES-COSTUMES.**

Eerste advertentie in de Graafschapbode van maart 1892.

In maart 1892 was het uiteindelijk tijd om de stap te nemen naar een zelfstandig bestaan. Zo vestigde de 28-jarige Elisabeth Nijsen zich als zelfstandige modiste in Doetinchem. Een modiste maakt en verkoopt dameskleding. Ze huurde winkelruimte aan de Grutstraat en een half jaar later vestigde zij zich aan de Markt (tegenwoordig Simonsplein) naast de schoenhandel van G.A. Skene. Ze kreeg gezelschap van haar zusters Hendrika (Rieka) en Wilhelmina Maria. De laatste vertrok na drie jaar en trouwde een kruidenier in Velp. Onder de firmanaam Gez(usters) Nijsen adverteerden Elisabeth en Rieka in de lokale bladen: “een groote keuze dames-blouses, dames en kinderhoeden, baretten, costuumrokken, boezelaars, corsetten, glacé handschoenen voor 90 cent, kousen, zijde. Levering van dames costuums op maat, zeer soliede en keurig afgewerkt”. Ze verkochten ook “Sinagar thee”, later bekend geworden door de roman “De heren van de thee” van Hella Haasse. Het assortiment kwam overeen met de betere zaken in de Randstad. On-

De opening van de winkel aan de Hamburgerstraat in Doetinchem de Graafschapbode, 1 april 1903

getwijfeld gebruikte Elisabeth het netwerk van leveranciers dat ze daar had opgebouwd.

Het ging de dames voor de wind. In 1903 kochten ze voor 8000 gulden een groot pand aan de Hamburgerstraat A18 (vandaag zijn dat nrs. 33-35). Dit pand is het oude burgemeestershuis dat tot een winkel-woning verbouwd werd, zie figuur 3. De gezusters moeten al wat geld verdiend hebben want ze namen maar een hypotheek van 7000 gulden. Op 1 april 1903 werd de geachte clientèle voor de opening verwacht. De Graafschapbode weidde er die dag een opmerking op de voorpagina aan:

"Blijkens bovenstaande advertentie zal op zaterdag a.s. het nieuwe modemagazijn van de dames gez. Nijsen in de Hamburgerstraat worden geopend, waarmede onze Doetinchemsche Kalverstraat weder een nieuw magazijn rijker geworden is, dat, naar wat er thans reeds van te zien is, gemakkelijk met de anderen zal kunnen wedijveren."

Winkelpand aan de Hamburgerstraat, naast de winkel (achter de jongen met bakfiets) is een woongedeelte. Datering: 1910-1915. Uitgever W.J. Raadgeep.

Een onderzoeker kan allerlei feiten en omstandigheden vinden in een archief, maar innerlijke motieven blijven verborgen. Waarom Elisabeth anderhalf jaar na de feestelijke opening van de winkel trouwde met Johannes Bellersen, een manufacturenkoopman uit Wilnis in Utrecht, is onduidelijk.

Johannis kwam uit een Rooms-katholiek gezin van Duitse herkomst met veertien kinderen waarvan er nooit meer dan vijf tegelijk leefden. Johannis woonde bij zijn ouders en was 47 jaar oud bij zijn eerste huwelijk op 26 oktober 1904. De dag ervoor moest er nog wel wat geregeld worden. Elisabeth droeg voor de notaris in Doetinchem alle bezit, schuld en de bedrijfsnaam "Gezusters Nijsen", over aan haar zuster Rieka zonder tegenprestatie. De verbaasde notaris voegde een zin toe waarbij de zussen "beloven elkaar te dezer zake nimmer om eenige nadere scheiding te zullen moeien of lastig vallen."

Rieka, Elisabeth en Johannes Bellersen op een huwelijk in 1915, bron: Nijsen familie fotoalbum.

Maar er moest die dag nog een klusje geklaard worden. Voor een notaris in Arnhem stelden Elisabeth en haar nieuwe echtgenoot huwelijkse voorwaarden op. Dat was ongebruikelijk in die tijd, maar wel begrijpelijk. Elisabeth bracht niets mee, immers alles ging naar haar zus. Johannis woonde nog thuis met zijn moeder (†1906) en zuster Helena (†1909) en bezat een aanzienlijk vermogen: diverse huizen, schuren en 2.5 hectare grond.

Het is onbekend hoe ze elkaar leerden kennen en wat Elisabeth gedurende de twintig huwelijksjaren in Wilnis deed. Er werden geen kinderen geboren. Wilnis telde in 1904 de helft van het aantal inwoners van Duiven en was niet meer dan een straat langs een dijk, die alleen in het nieuws komt als die dijk op 26 augustus 2003 doorbreekt.

Rieka zette het bedrijf voort. Elk voorjaar verscheen een advertentie om de "geachte clientèle" op de zomercollectie te wijzen en in oktober plaatste ze een advertentie om de wintercollectie aan te kondigen. Een advertentie per half jaar, dat vond de spaarzame dame genoeg. Blijkbaar werd het huis te groot en in 1919 verkocht ze de rechter helft van het pand (nr. 35) aan fotograaf van Galen voor 11.500 gulden. Daarmee kon de hypotheek betaald worden en er bleef een stevige winst over. Frederik van Galen zou naam maken als portretfotograaf.

Johannis Bellersen overleed in juni 1924 op 66-jarige leeftijd.